

از خاطرات زیبا و آموزنده‌ای است که ذکر همه آنها مجال دیگری می‌طلبد. صرفاً به یک خاطره که گویای روحیه طنز و توجه دقیق و تیزبینانه ایشان به طبیعت و پدیده‌های زندگی است اشاره می‌کنم. یک روز جمعه به اتفاق بعضی از دانشجویان مرکز تحصیلات تکمیلی و دوستان و همکاران دیگر برای تفریح به حومه شهر زنجان رفته بودیم. الاغی را دیدیم که علف‌های زمینی را به شکل دایره‌ای به شعاع طنابی که به پایش بسته شده بود خورده و فقط بعضی علف‌ها با برگ‌های پهن را کاملاً سالم باقی گذاشته است. استاد پس از مشاهده این صحنه گفتند "بگذارید ببینیم چرا این درازگوش این علف‌ها را نخورده است" و پس از مزه مزه کردن یکی از این علف‌ها ادامه دادند "واقعاً که اسم بامسمایی دارد - علف به این شیرینی را نخورده است!" بعضی دیگر نیز این آزمایش را تکرار کردند و خیلی خندیدیم.

به شاگردی چنین استادی دلسوز، دانشمندی فرزانه، و انسانی دوست داشتنی افتخار می‌کنم و وجود نازنین او را مایه عشق به حرفه‌ام و انگیزه زندگی علمی‌ام می‌دانم. خداوند را به پاس این نعمت شاکرم و از بارگاه کرمش برای استاد عزیزم تن سالم و توفیق روزافزون مسئلت دارم.

سعدالله نصیری قیداری

حقیقش بر من حلال و عمرش دراز باد

فعالیت‌های علمی دانشوران را می‌توان به سه بخش فرهنگی، آموزشی، و پژوهشی تقسیم کرد. از جمله فعالیت‌های فرهنگی می‌توان از تألیف و ترجمه کتاب، تأسیس مراکز آموزشی و پژوهشی، ایجاد دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا، و شرکت مؤثر در انجمن‌های علمی نام برد. اهم فعالیت‌های آموزشی عبارت‌اند از ارائه دروس متعدد و جدید، ایجاد زمینه و علاقه در دانشجویان، ترغیب و ارائه راهکارها و نهایتاً ارائه موضوعات نو و هدایت رساله دانشجویان. فعالیت‌های پژوهشی عبارت‌اند از مجموعه مطالعات و تحقیقاتی که به صورت کاری نو در مجلات علمی و معتبر جهانی چاپ و منتشر می‌شود.

نام آن دسته از اعضای هیئت‌های علمی دانشگاه‌ها را می‌توان به لقب استاد مزین کرد که در هر سه زمینه یاد شده فعال باشند و بتوانند بین این سه نوع فعالیت تعادلی به وجود بیاورند. استاد دکتر ثبوتی که بیش از ۳۸ سال پیش فعالیت‌های خود را رسماً در دانشگاه شیراز شروع کرد در

زمره اشخاص نادری است که از ابتدای کار خود تا به امروز همواره در هر سه زمینه فعال بوده است.

از کارهای فرهنگی ایشان می توان از تأسیس رصدخانه ابوریحان بیرونی و راهاندازی کتابخانه منطقه ای در دانشگاه شیراز و ایجاد مرکز تحصیلات تکمیلی زنجان نام برد. استاد در کنفرانس های بی شماری چه در داخل و چه در خارج شرکت کرده و مدت ها رییس انجمن فیزیک ایران و انجمن نجوم ایران بوده است. عضو رسمی و فعال بسیاری از مجامع علمی از جمله فرهنگستان علوم ایران و آکادمی علوم جهان سوم و انجمن منجمان آمریکاست. تأسیس دوره دکتری فیزیک در دانشگاه شیراز عمدتاً به همت ایشان بوده است. در زمینه تألیف و ترجمه فقط به کتاب های تحول ستارگان و ترمودینامیک ایشان اشاره می کنم که دومی جایزه بهترین ترجمه سال را هم دریافت کرده است.

در زمینه آموزش باید از ۳۸ سال تدریس بی وقفه و با علاقه ایشان در دانشگاه های شیراز، مشهد، صنعتی شریف، و مرکز تحصیلات تکمیلی زنجان نام برد. در این مدت هزاران دانشجو از کلاس های درس ایشان که در تمام موضوعات اصلی فیزیک در تمام مقاطع تحصیلی تدریس می شد بهره مند شده اند. ایشان هدایت رساله بسیاری از دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری را به عهده داشته اند. منطق محکم، شخصیت جاذب، و کم گویی و گزیده گویی استاد به گونه ای است که هر دانشجو حتی با گذراندن یک درس با ایشان در تمام عمر آن را فراموش نخواهد کرد. هم اکنون تعداد قابل ملاحظه ای از دانشجویان بلافصل استاد و نسل های دوم و حتی سوم آنها در دانشگاه های مختلف ایران به تدریس و تحقیق مشغول اند.

اینهمه در برابر سهم دکتر ثبوتی در پیشبرد علم فیزیک و نجوم ناچیز است. استاد بیش از ۵۰ مقاله علمی بدیع دارند که اکثر آنها در آستروفیزیکال جورنال و در آسترونومی و آستروفیزیکس به چاپ رسیده است. در اهمیت مجله اخیر همان بس که این مجله سالها به همت چاندراسکار که برنده جایزه نوبل فیزیک است اداره می شد. بسیارند مجلات علمی نازلی که نه تنها در آمریکا و اروپا بلکه در کشورهای چو تبت و تایوان چاپ و منتشر می شوند و عده ای هم با چاپ سیاه مشق هایشان در آنها خود را به غلط در صف فیزیکدانان قرار می دهند. اما مجلات علمی معتبر برای تحقیقات بکر در هر رشته نزد اهل علم کاملاً مشخص و معین است. هستند کسانی که به بهانه اهمیت کارهای پژوهشی یکسره نه تنها فعالیت های فرهنگی بلکه امور آموزشی را هم که قسمت عمده ای از وظایف ایشان است فراموش کرده و در سال های طولانی فعالیت دانشگاهی خود تنها تدریس چند درس بخصوص را به عهده گرفته اند. از طرف دیگر، از سال های بسیار دور مدرسانی هم بوده اند که در دانشگاه های ایران علاوه بر تدریس کارهای فرهنگی عمده و یقیناً با ارزشی انجام داده اند، اما در میان آنان بسیار نادرند اشخاصی که تحقیقات علمی شاخصی نیز انجام داده و آن را در مجلات علمی معتبر منتشر کرده باشند.

بر اهل علم در تمام جهان آشکار است که معیار و شاخص فیزیکدان تراز اول کیفیت مقالاتی است که پس از موشکافی داوران متعدد بین المللی در مجلات معتبر چاپ و منتشر می شود و نه احیاناً کارهای فرهنگی که البته در جای خود بسیار با ارزش اند. به همین دلیل

و به حق می‌توان استاد دکتر ثبوتی را از برجسته‌ترین پیشکسوتان فیزیک ایران دانست.

حقیر بیش از سی سال است که از چشمه جوشان و زلال علم و دانش استاد بهره برده‌ام و همواره از شخصیت جاذب و گیرای ایشان تأثیر گرفته‌ام. حقیقت بر من حلال و عمرش دراز باد.

یدالله پاکپاری

برای استاد ثبوتی

سخن گفتن از استاد ارجمند و پیش‌کسوت، دکتر یوسف ثبوتی، برای من کاری دشوار و تقریباً غیرممکن است. اینها که می‌نویسم صرفاً از سر یادآوری لحظاتِ خوش گذشته در حضور استاد است.

در سال ۱۳۴۸ دانشجوی سال دوم رشته فیزیک در دانشگاه فردوسی بودم. می‌شنیدم که قرار است استادان جدیدی تشریف بیاورند. زمانی نگذشت که استاد ثبوتی با همان چهره جلدی و مصممِ همیشگی‌اش از راه رسید. در آن زمان فرصت برای همه مغتنم بود و علاقه به یادگیری در همه وجود داشت. ایشان با تجارب زیاد از آمریکا آمدند و بلافاصله مسئولیت دانشکده علوم به عهده‌شان گذاشته شد. اما کارهای اجرایی مانع فعالیت‌های علمی‌شان نمی‌شد. قبل از ورود به دانشگاه اساساً اطلاعی از نجوم نداشتم. در آن سال درس نجوم عمومی را که استاد ثبوتی تدریس می‌کردند به عنوان درس اختیاری انتخاب کردم. نحوه بیان مطالب به گونه‌ای بود که رفته رفته در خودم علاقه و آفری به این